

Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі
«Торайғыров университет» КЕАҚ
Сәулет және құрыдыс факультеті
«Сәулет және дизайн» БББ

Білім беру облысының коды және жіктелуі
6B02 Өнер және гуманитарлық ғылымдар

Дайындық бағытының коды және жіктелуі
6B021 Өнер

Білім бағдарламасының тобы
B031 Сән, дизайн

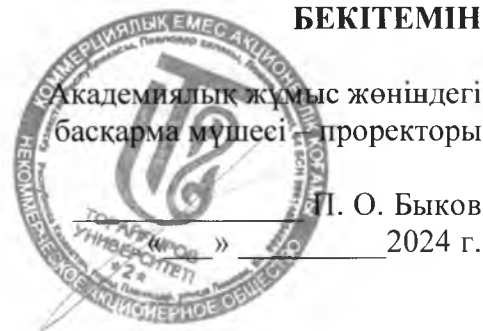
6B02102 Дизайн
білім бағдарламасы бойынша

ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ЕМТИХАН БАҒДАРЛАМАСЫ

Павлодар
2024

Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі
«Торайғыров университет» КЕАҚ

БЕКІТЕМІН

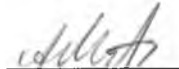
6B02102 Дизайн
білім бағдарламасы бойынша

ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ЕМТИХАН БАҒДАРЛАМАСЫ

Бағдарлама мен нұсқаулар Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 31 қазандағы № 600 бұйрығына 1-қосымша, 1-параграф бекітілген «Жоғары білімнің білім беру бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдарына оқуға қабылдаудың үлгілік қағидалары» негізінде әзірленді (өзгертілді және толықтырылды – ҚР ғылым және жоғары білім министрінің 2024 жылғы 03 мамыр № 212 бұйрығымен).

Құрастырушылар: «СЖД» БББ жетекшісі, т.ғ.к., доцент Л. Л. Булыга

 профессор, С. И. Абишева

 аға оқытушы, т. ж. т., магистрі А. К. Муқышев

«Сәулет және дизайн» БББ отырысында ұсынылды
2024 ж. «22» 05 № 18 хаттама

БББ жетекшісі Л. Л. Булыга 2024 ж. «22» 05

СЖҚ факультетінің оқу – әдістемелік кеңесімен мақұлданған 2024 ж. «24» 05 № 10 хаттама

ОӘК төрағасы С. Н. Маханов 2024 ж. «24» 05

КЕЛІСІЛДІ:
СЖҚФ деканы Г. А. Жукенова 2024 ж. «24» 05

Foundation
факультетінің
деканы С. К. Ксембаева 2024 ж. «24» 05

1 Жалпы ережелер

1.1 Жоғары білім берудің шығармашылық дайындықты талап ететін білім беру бағдарламаларының топтары бойынша оқуға қабылдау шығармашылық емтихандардың нәтижелерін ескере отырып жүзеге асырылады.

1.2 **6B02102 Дизайн** білім бағдарламаларына түсу үшін (жалпы орта білім туралы құжаттары бар) келесі пәндер бойынша 2 (екі) шығармашылық емтихан тапсыру қажет:

а) «Сурет, кескіндеме 2»;

б) «Сызу».

1.3 **6B02102 Дизайн** білім бағдарламаларына түсу үшін (қысқартылған оқу мерзімдерін) келесі пән бойынша 1(бір) шығармашылық емтихан тапсыру қажет:

- «Сурет, кескіндеме 2»;

1.4 Шығармашылық емтихан (грант) тапсыру үшін түсетін өтініштерді қабылдау 2024 жылғы 20 маусымнан 07 шілдеге дейін жүзеге асырылады.

1.5 Шығармашылық емтихандар 2024 жылғы 08 шілдеден 15 шілдеге дейін, университеттің оқу корпусында оффлайн форматта Павлодар қ., ак. Шөкин к-сі, 139 мекенжайы бойынша өткізіледі.

1.6 Шығармашылық емтихан (ақылы оқыту) тапсыру үшін түсетін өтініштерді қабылдау 2024 жылғы 16 шілдеден 10 тамызға дейін жүзеге асырылады.

1.7 Шығармашылық емтихандар (ақылы оқыту) 2024 жылдың 11 тамызынан 15 тамызына дейін, университеттің оқу корпусында оффлайн форматта Павлодар қ., ак. Шөкин к-сі, 139 мекенжайы бойынша өткізіледі.

1.8 Түсу шығармашылық емтиханының мақсаты оқуға түсушінің шығармашылық қабілеттерінің болуын және шығармашылық бағыттағы кәсіпті игерудің жеке алғышарттарын тексеру болып табылады.

1.9 Түсу шығармашылық емтихандарын «Сәулет және дизайн» БББ емтихан және апелляциялық комиссиялары өткізеді. Емтихан және апелляциялық комиссиялардың құрамы осы саладағы құзыретті мамандар қатарынан құрылады және «Торайғыров университеті» КЕАҚ академиялық жұмыс жөніндегі басқарма мүшесінің – проректорының немесе оның міндетін атқарушы адамның бұйрығымен бекітіледі.

1.9.1 Шығармашылық емтиханның мазмұны, ұзақтығы және бағалау критерийлері білім беру бағдарламаларының ерекшеліктерін ескере отырып, «Сәулет және дизайн» БББ-мен дербес анықталады.

1.9.2 Әрбір шығармашылық емтихан 50 балдық жүйемен бағаланады. Қысқартылған оқу мерзімі бойынша оқуға түсушілер үшін шығармашылық емтихан 20 балдық жүйе бойынша бағаланады. Әрбір шығармашылық емтиханның нәтижесі бойынша сәтті өткендігін растайтын ең аз балл саны-кемінде 5 балл.

1.9.3 Бірінші шығармашылық емтиханның нәтижелері бойынша, белгіленген ең төменгі балл санынан кем алған оқуға түсушілер, екінші шығармашылық емтиханға қатысуға жіберілмейді.

2 Шығармашылық емтихандарды өткізу тәртібі

2.1 Шығармашылық емтихандарын университеттің қабылдау комиссиясы бекіткен кестеге сәйкес оффлайн-форматта университетте емтихан комиссиясы өткізеді.

2.2 Бекітілген кестеге сәйкес шығармашылық емтихан басталғанға дейін, бір күн бұрын оқуға түсушілерге оффлайн-консультация өткізіледі, онда пәндік комиссия шығармашылық емтиханды өткізу рәсімін, талаптары мен регламентін түсіндіреді.

2.3 Шығармашылық емтихан алдында оқуға түсуші дайындалуы керек:

- «Сурет, кескіндеме 2» бірінші шығармашылық емтиханы бойынша емтихандық тапсырманы орындауға қажетті материалдарды дайындау: графит қарындаштар жинағы (Т, ТМ, М, 2М немесе Н, НВ, В, 2В), сызғыш, суретті реттеуге арналған өшіргіш, графит

карындаштарды қайрауға арналған ұштағыш; эскиздерге арналған А4 парақтары.

– «Сызу» екінші шығармашылық емтиханына бойынша емтихандық тапсырманы орындауға қажетті материалдарды дайындау: графит қарындаштар жинағы (Т, ТМ, М, 2М немесе Н, НВ, В, 2В), сызғыш, циркуль, суретті реттеуге арналған өшіргіш, графит қарындаштарды қайрауға арналған ұштағыш; эскиздерге арналған А4 парақтары.

– жеке куәлікті дайындау.

2.4 Әрбір шығармашылық емтиханның ұзақтығы 5 (бес) астрономиялық сағатты құрайды – кестеге сәйкес (Астана уақыты бойынша).

2.5 Шығармашылық емтихан басталар алдында оқуға түсушілер ұялы телефондарды, планшеттерді және басқа да аудио-бейне жазу және байланыс құралдарын емтихан комиссиясының хатшысына қол қою арқылы тапсырады. Қалған қосымша заттар аудиторияға кіре берісте осы үшін арнайы бөлінген үстелде қалдырылады. Шығармашылық емтихан өткізілетін күні оқуға түсушілер жеке шифр алады.

2.6 Оқуға түсушілерді сәйкестендіру және емтихан тапсырмаларын беру аяқталғаннан кейін шығармашылық емтихан басталады. Емтихан тапсырмасы бойынша жұмыстың басында түсуші емтихан жұмысының А3 парағында, жоғарғы оң жақ бұрышта емтихан өткізілетін күнді және емтихан комиссиясының хатшысы берген дербес шифрды (тегі мен атын көрсетпей) көрсетеді. Емтихан кезінде оқуға түсушіге аудиториядан шығуға, рұқсатсыз өз бетінше алаңдауға тыйым салынады.

2.7 Шығармашылық емтихандарды өткізу ережелерін бұзғаны үшін талапкер аудиториядан шығарылуы мүмкін, ал оның емтихан жұмысы бағалауға қабылданбайды. Бұл жұмыс жойылады, емтихан қабылдаушылардың қолдарымен куәландырылған жою себебі туралы хаттамаға жазба жасалады.

2.8 Оқуға түсуші кепіккен немесе оның емтиханға дәлелді себеппен келмеген жағдайда, ол жазбаша өтініш пен дәлелді себебін растайтын құжатты ұсыну негізінде қабылдау комиссиясы төрағасының рұқсаты бойынша бекітілген кесте шеңберінде басқа уақытта шығармашылық емтиханға жіберіледі.

Шығармашылық емтиханға келмеудің дәлелді себебі:

- түсушінің ауруы (емдеу мекемесінен ауру туралы анықтама ұсынумен расталады);
- төтенше жағдай, сондай-ақ жол-көлік оқиғасы (төтенше жағдай немесе жол-көлік оқиғасы фактісін тіркеген мемлекеттік ұйымның анықтамасын көрсету арқылы расталады);
- басқа да отбасылық жағдайлар (анықтамамен расталады).

2.9 Шығармашылық емтихандарға дәлелсіз себептермен келмеген оқуға түсушілер емтихан тапсыруға жіберілмейді. Шығармашылық емтихандарды қайта тапсыруға және қайта тапсыруға жол берілмейді.

2.10 Емтихан жұмыстарын тексеруді, тек пәндік комиссия мүшелері ғана жүргізеді. «Сурет, кескіндеме 2» және «Сызу» шығармашылық емтихандарын өткізу қорытындылары ведомспен және пәндік комиссияның хаттамасымен ресімделеді. Шығармашылық емтиханның нәтижелерін оқуға түсушілерге университеттің қабылдау комиссиясы жеткізеді.

2.11 Шығармашылық емтихандарды бағалау кезінде, талаптардың сақталуын қамтамасыз ету және даулы мәселелерді шешу, шығармашылық емтихандарды тапсырушы адамдардың құқықтарын қорғау, мақсатында емтихан өткізу кезеңіне, апелляциялық комиссия құрылады. Апелляцияға өтінішті шығармашылық емтихан тапсырған адам, апелляциялық комиссия төрағасының атына жеке береді. Өтініштер келесі күні сағат 12-ге дейін қабылданады және апелляциялық комиссия бір күн ішінде қарайды. Апелляциялық комиссия әрбір тұлғамен жеке тәртіпте жұмыс істейді. Адам апелляциялық комиссияның отырысына келмеген жағдайда, оның апелляцияға берген өтініші қаралмайды. Шығармашылық емтихан нәтижелерімен келіспеу туралы, апелляция жөніндегі шешім комиссия мүшелерінің жалпы санының көпшілік даусымен қабылданады. Дауыстар тең болған жағдайда комиссия төрағасының дауысы шешуші болып табылады. Апелляциялық комиссияның жұмысы төраға және комиссияның барлық мүшелері, қол қойған хаттамамен ресімделеді.

2.12 Университеттің қабылдау комиссиясы апелляция аяқталған күні, шығармашылық емтихандарды өткізу нәтижелерін Ұлттық тестілеу орталығына береді.

3 Бірінші шығармашылық емтихан «Сурет, кескіндеме 2». Емтихан тапсырмасының тақырыбы

3.1 «Сурет, кескіндеме 2» емтиханы үшін ежелгі мүсіндердің гипс көшірмелері ұсынылады – адамның басы (Антиной, Венера, Давид және т. б.).

Емтиханның мақсаты – сурет салуды меңгеру деңгейін бағалау, яғни парақ жазықтығында көрінетін көлемді бейнелеу мүмкіндігі.

Емтиханның міндеті – А3 форматындағы қағаз парағында ежелгі бастың гипс көшірмесінің қарындашпен суретін орындау. Суреттің парақ жазықтығында сауатты композициялық орналасуын орындау қажет. Орындалған суреттің түпнұсқамен табиғи ұқсастығы пропорциялардың дұрыс берілуімен, сурет салу объектісінің сипаттамалық ерекшеліктерін анықтаумен қамтамасыз етілуі керек. Қарындашпен сурет салу техникасының талаптарына сәйкес, штрихты қолмен ысқылауға және бұлыңғырлауға жол берілмейді. Суреттегі фон кескінді қабылдауға көмектесуі керек, пішінді анықтауы керек және көлемге бейтарап болмауы керек.

3.2 Гипстік үлгілерден бас салудың негізгі кезеңдері

1 кезең: парақтағы орналасу. Заттың өзіне көзқарасын таңдағаннан кейін, суреттің өлшемін анықтаңыз. Парақтағы бас үлгісінің орналасуы бастың айналуы мен қисаюына, сондай-ақ қоршаған ортаға (фон, көлеңке) байланысты. Бастың алдыңғы бөлігі егжей-тегжейге бай екенін ескеру керек, сондықтан парақтың геометриялық ортасынан бастың аздап қозғалуы қажет, бұл парақтың шеті мен бастың артқы жағына қарағанда модельдің басының көрінісі мен болжамды бағытына сәл көбірек орын қалдырады.

2 кезең: жалпы форманы құрастыру. Алдымен параққа бас пен мойынның жалпы массасының бастапқы нобайы салынады. Вертикаль және горизонтальдар анықталады: иек ортасынан сызық сызылады, көздің және беттің басқа бөліктерінің бағыттарын анықтайтын сызықтар, оларға параллель орналасқан пішіндер. Модельдің биіктігі мен енінің арақатынасын анықтап, оның жалпы сопақшасын және мойынның орнын көрсету керек, содан кейін бастың алдыңғы бетін артқы жағына өтетін беттерден бөліп, бастың негізгі көлемін сызу керек. Бастың осы жалпы көлемін пайдаланып, жеке бөліктердің орналасуын және пропорцияларын дәлірек анықтауға болады.

3 кезең: беттің негізгі бөліктерін - көздің, маңдайдың, мұрынның, ауыздың, иектің орналасуын анықтау. Олардың өлшемдерін бір-біріне ғана емес, сонымен қатар бастың бүкіл пішініне қатысты салыстырыңыз. Негізгі пропорциялардағы дәлсіздіктер көптеген қателерге әкелуі мүмкін.

4 кезең: бастың пластикалық пішінін беру. Мұны істеу үшін сіз бір беттің екіншісіне ауысуын қадағалауыңыз керек және ол бірте-бірте немесе күрт болуы мүмкін: бастың алдыңғы жарықтандырылған бетін бүйірлік қараңғыланғандардан болатін шекара. Сондай-ақ көрінетін бет сүйектерінде көлеңкеден жарыққа өтулер және беттің төменгі, дөңгелек бөлігінде салыстырмалы түрде жұмсақ өтулер.

5 кезең: бөлшектерді пысықтау. Бас үлгісінің сыртқы жиектеріне ауысқанда, әсіресе бастың көлемін беруде дұрыс перспективалық және тональды құрылысы маңызды болып табылатын жиырылатын беттерді мұқият қадағалаңыз.

6 кезең: жарық пен көлеңкені қолдану. Сызықтармен сурет салу кезінде олар бейнелейтін пішінді ең басынан есте сақтаңыз, жарықтандырылған жерлерге қалдырып, көлемді құрайтын беттерді сызыңыз. Тон – сызбаның үш өлшемділігінің әсерін күшейту және бөлшектерді жалпы формаға біріктіру құралы. Бастың жұмыртқа тәрізді пішіні мен мойынның цилиндрлік пішіні бойынша жарық пен көлеңкенің үлкен шекарасын байқау керек. Өз көлеңкесінің шекарасы ондағы ең қараңғы жер екенін есте ұстаған жөн, шекарадан

неғұрлым алыс болса, соғұрлым ол рефлекстермен жеңілдетіледі - бұл пішіннің дөңгелектігін сезіну үшін маңызды.

7 кезең: тональды даму. Ең көрнекті орындар - мұрын мен маңдай, содан кейін бет сүйектері мен иек - олар жарықтандырылған, көздер мен беті жартылай көлеңкеде. Түсетін көлеңкелер салынуы керек, яғни оларды шығаратын пішіндердің шекараларымен байланыстырылуы керек. Соңғы кезең - тональдық қатынастар мен контрасттарды нақтылау. Тонында сіз «жарық - жарты көлеңке - көлеңке» үлкен қатынастарының шатаспағанын тексеруіңіз керек, рефлекстердің жарықпен дауласпағанына көз жеткізіңіз. Көрерменнен және жарық көзінен алыстаған кезде контрасттарды жұмсарту керек. Парақтың кеңістігімен байланысу үшін шеттер бойындағы көлеңкелерді біршама әлсіздеу керек.

1 – Сурет – Суретті кезең-кезеңмен орындау

2 – Сурет – «Сурет, кескіндеме 2» емтиханы бойынша емтихан жұмысының мысалдары.

4. «Сурет, кескіндеме 2» шығармашылық емтиханды бағалау критерийлері

4.1 «Сурет, кескіндеме 2» шығармашылық емтиханы бойынша орындалған жұмысты бағалау кезінде емтихан комиссиясының назары талапкердің келесі деректері мен дағдыларын анықтауға бағытталады: көркемдік және композициялық бейімділік, қағаз парағында орналастыру қабілеті, көлемді-кеңістіктік ойлау, пропорциялар мен форманың құрылымын көрсете білу, жарық пен көлеңке қатынасының үлгілерін анықтау қабілеті, көрнекі сауаттылық, сызбаны қорытынды ұйымдастыру және жалпылау.

1 – Кесте – «Сурет, кескіндеме 2» шығармашылық емтиханды бағалау критерийлері

Бағалау критерийлері	ЖӨБ балдары	ТЖКБ балдары
Парақтағы кескіннің дұрыс орналасуы	5	2
Бастың бөліктері мен пропорцияларын дұрыс анықтау	20	10
Перспективалық сызықтарды дұрыс беру	5	3
Өзіндік және түсетін көлеңкелерді құру	5	2
Өздік көлеңкелер мен түсетін көлеңкелер арасындағы контраст	5	1
Көлеңкелер мен жарықтағы нюанстар мен ауысулар	5	1
Бүкіл суретті қорытындылау мен жалпылау	5	1
Барлығы	50	20

5 Екінші шығармашылық емтихан «Сызу». Емтихан тапсырмасының тақырыбы

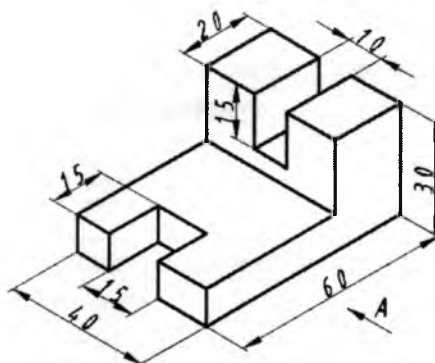
5.1 модельдің осы аксонометриялық кескініне сәйкес үш түрді құрыңыз (2-суретте тапсырманың шартты нұсқасы көрсетілген):

- алдыңғы көрініс, (А көрсеткісін алу керек);
- жоғарыдан көрініс;
- сол жақтағы көрініс, оларды проекциялық байланыста орналастыру.

Симметрия осьтері мен көрінбейтін сызықтарды сызу керек, сонымен қатар

өлшемдерді, ГОСТ 2.307–68 «Сызбаларға өлшемдерді қолдану ережелері» сәйкес сызу керек.

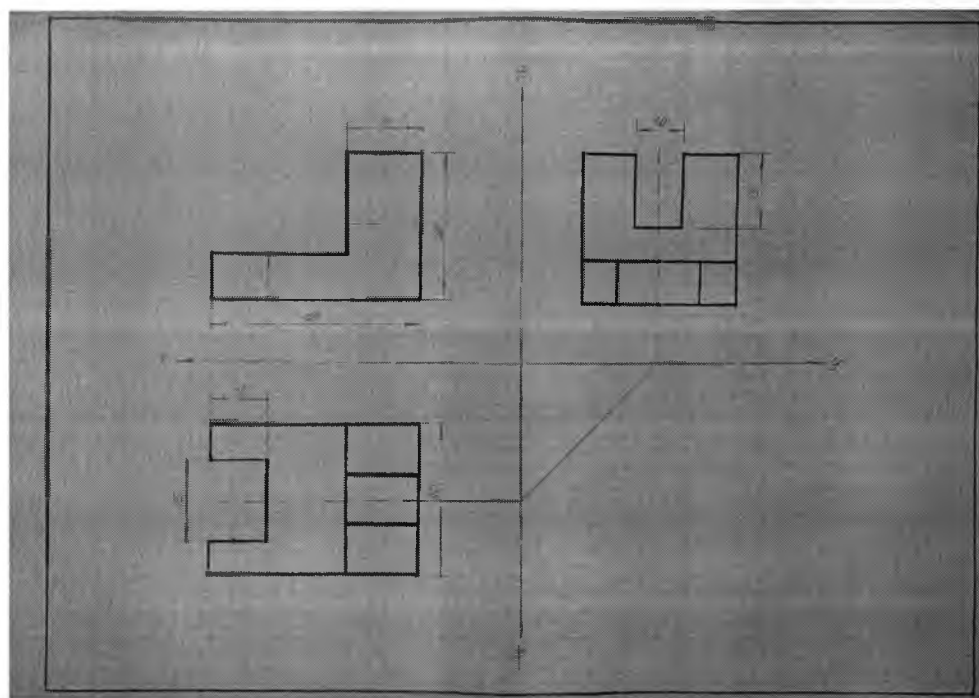
Графикалық жұмысты А3 форматында орындау керек, масштаб 2:1

3 – Сурет – Тапсырманың шартты нұсқасы

5.2 графикалық жұмысты орындау реті:

- А3 пішімін дайындау, пішім жиегін сызу;
- X, Y, Z координаталық осьтерін және симметрия осьтерін сызу;
- түрлердің құрылысын алдыңғы көріністен бастау керек, содан кейін проекциялық байланыста жоғарыдан және сол жақтан көрініс салу керек;
- өлшемдерін көрсету.

4 – Сурет – «Сызу» емтиханы бойынша, орындалған емтихан жұмысының мысалы.

6. «Сызу» шығармашылық емтиханды бағалау критерийлері

6.1 «Сызу» шығармашылық емтиханы бойынша орындалған жұмыстарды бағалау кезінде, пәндік комиссияның назары түсушіде келесі деректер мен дағдыларды анықтауға аударылады:

- олардың кеңістіктік қиялының деңгейін бағалауға, А3 форматындағы үш проекцияда құрастырылған пішіннің сызбасын орындауға мүмкіндік береді.

- заттардың көлемдік композициясын құру арқылы бейнелі (кеңістіктік), логикалық, абстрактылы ойлау деңгейін анықтау;
- ойлаудың аналитикалық және шығармашылық компоненттерінің деңгейін анықтау (соның ішінде комбинаторлық).

2 – Кесте. «Сызу» шығармашылық емтиханды бағалау критерийлері

Бағалау критерийлері	ЖОБ балдары
Берілген модельдің симметрия осьтерін сызу	5
Модельдің алдыңғы көрінісін құру	5
Модельдің жоғарғы және сол жағындағы көріністі салу	15
Модельдің көрінбейтін сызықтарын сызу	5
ГОСТ 2.307–68 «Сызбаларға өлшемдерді салу ережелері» сәйкес өлшемдерді салу	15
Контурлық сызықтарды сызу	5
Барлығы	50

7. Шығармашылық емтихандарды дәстүрлі өткізіу кестесі және кеңес беру күндері

3 – Кесте

№	Емтиханның өткізу түрі	Мерзімі	Уақыты	«Б» корпусы, Ак. Шөкин к-сі, 139 Кабинет
Кеңес беру күндері				
1	1 шығармашылық емтихан – «Сурет, кескіндеме 2»	Дүйсенбі 8 шілде	10:00–11:00 11:00–12:00	Б – 302; (қазақ тілінде) Б – 302 (орыс тілінде)
2	2 шығармашылық емтихан – «Сызу»	Сәрсенбі 10 шілде	10:00–11:00 11:00–12:00	Б – 304 (қазақ тілінде) Б – 304 (орыс тілінде)
Емтихандар				
№	Емтиханның өткізу түрі	Мерзімі	Уақыты	«Б» корпусы, Ак. Шөкин к-сі, 139 Кабинет
1	1 шығармашылық емтихан – «Сурет, кескіндеме 2»	Сейсенбі 09 шілде	09:00–14:00	Б – 302, Б – 303; Б – 307 (қазақ тілінде) Б – 303 Б – 304; Б – 307 (орыс тілінде)
2	2 шығармашылық емтихан – «Сызу»	Бейсенбі 11 шілде	09:00–14:00	Б – 302; Б – 304 (қазақ тілінде) Б – 303; Б – 307 (орыс тілінде)

Кестенің жалғасы келесі бетте

4 – Кесте. Шығармашылық емтихандарды дәстүрлі өткізіу кестесі және кеңес беру күндері (ақылы оқыту)

№	Емтиханның өткізу түрі	Мерзімі	Уақыты	«Б» корпусы, Ак. Шөкин к-сі, 139 Кабинет
Кеңес беру күндері				
1	1 шығармашылық емтихан – «Сурет, кескіндеме 2»	Дүйсенбі 12 тамыз	10:00–11:00	Б – 302; (қазақ тілінде)
			11:00–12:00	Б – 302 (орыс тілінде)
2	2 шығармашылық емтихан – «Сызу»	Сәрсенбі 14 тамыз	10:00–11:00	Б – 304 (қазақ тілінде)
			11:00–12:00	Б – 304 (орыс тілінде)
Емтихандар				
№	Емтиханның өткізу түрі	Мерзімі	Уақыты	«Б» корпусы, Ак. Шөкин к-сі, 139 Кабинет
1	1 шығармашылық емтихан – «Сурет, кескіндеме 2»	Сейсенбі 13 тамыз	09:00–14:00	Б – 302, Б – 303; Б – 307 (қазақ тілінде)
				Б – 303 Б – 304; Б – 307 (орыс тілінде)
2	2 шығармашылық емтихан – «Сызу»	Бейсенбі 15 тамыз	09:00–14:00	Б – 302; Б – 304 (қазақ тілінде)
				Б – 303; Б – 307 (орыс тілінде)